

Wykład z

Prawa Karnego

Wykonawczego

Lublin, 31.03/07.04.2020 r.

Kara grzywny

Kary i inne środki penalne według obowiązujących przepisów

- Według K.K. karami są (art. 32 i nast.):
  1. **grzywna** (wymierza się ją w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540 – wysokość 1 stawki od 10 zł do 2 000 złotych);
  2. **ograniczenie wolności** (trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 24 miesiące, wymierza się ją w miesiącach);
  3. **pozbawienie wolności** (trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat, wymierza się ją w miesiącach i latach);
  4. **25 lat pozbawienia wolności;**
  5. **dożywotnie pozbawienie wolności.**

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Rozdział VIII

Grzywna (art. 44-52a k.k.w.)

- **Art. 44. § 1 k.k.w.** - *Skazanego na grzywnę sąd wzywa do jej uiszczenia w terminie 30 dni.*
- Podstawową formą wykonania kary grzywny jest dobrowolne uiszczenie jej przez skazanego. Wynika to z istoty tej kary, jako dolegliwości o charakterze majątkowym.
- W celu wykonania grzywny prezes lub upoważniony sędzia sądu określonego w art. 3 § 1 (*który wydał orzeczenie w pierwszej instancji*) bezzwłocznie zarządza wpisanie grzywny do dziennika należności sądowych i wzywa skazanego do jej uiszczenia w terminie ustawowym. Wezwanie powinno zawierać pouczenie o skutkach nieuiszczenia grzywny w wyznaczonym terminie.
- Wezwanie do dobrowolnego uiszczenia grzywny należy wysłać skazanemu za zwrotnym poświadczeniem odbioru tego wezwania, które dołącza się do akt sprawy. Jest to niezbędne do podejmowania z urzędu dalszych czynności wykonawczych, które mogą nastąpić dopiero po 30 dniach od daty wezwania.

- Jeżeli grzywna była orzeczona w stawkach dziennych, w wezwaniu, o którym mowa w art. 44 § 1 k.k.w., podaje się wysokość grzywny podlegającej uiszczeniu, a więc kwotę będącą wynikiem pomnożenia liczby stawek dziennych przez ich wysokość określoną w wyroku.
- Art. 44 § 2 k.k.w. – *W razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu grzywnę ściąga się w drodze egzekucji.*
- Wszczęcie przewidzianego w art. 44 § 2 k.k.w. postępowania egzekucyjnego następuje poprzez przesłanie właściwemu komornikowi tytułu wykonawczego z poleceniem jego wykonania
- Podstawą wszczęcia przez komornika sądowego egzekucji grzywny jest tytuł wykonawczy w rozumieniu art. 776 i 777 k.p.c., a więc prawomocny wyrok zaopatrzony klauzulą wykonalności.

Art. 45 k.k.w. – *Praca społecznie użyteczna*

- Praca społecznie użyteczna jest zastępczą formą wykonania kary grzywny. Zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest zawsze fakultatywna. Trzeba podkreślić, że regulacje dotyczące pracy społecznie użytecznej nie zawierają instrumentu fizycznego przymuszenia skazanego do pracy.
- Zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest możliwa przy jednoczesnym spełnieniu następujących 2 warunków:
  - bezskuteczności egzekucji grzywny lub przewidywanej jej bezskuteczności uzasadnionej okolicznościami sprawy,
  - wymiaru grzywny nieprzekraczającej stu dwudziestu stawek dziennych lub 240.000 zł (jeżeli jest określona kwotowo).
- Miesiąc pracy społecznie użytecznej jest równy:
  - dziesięciu dziennym stawkom (grzywna wymierzona w stawkach dziennych);
  - kwocie do 20.000 złotych (grzywna wymierzona kwotowo).

- Pracę społecznie użyteczną określa się w miesiącach oraz ustala wymiar godzin pracy od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym, kierując się wskazaniem zawartymi w art. 53 Kodeksu karnego (*Sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę, bacząc, by jej dolegliwość nie przekraczała stopnia winy, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu oraz biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.*).
- Kierowanie do wykonania postanowienia o zamianie grzywny na pracę społecznie użyteczną, nadzór nad jej wykonywaniem oraz wykonywanie pracy przez skazanego odbywa się przy odpowiednim stosowaniu przepisów dotyczących kary ograniczenia wolności, wymienionych w art. 45 § 2 k.k.w. Należy przy tym zwrócić uwagę na znaczącą rolę sądowego kuratora zawodowego w procesie organizacji i kontroli wykonywania przez skazanego pracy społecznie użytecznej.

- Nie jest możliwa zamiana na pracę społecznie użyteczną łącznej kary grzywny przekraczającej 120 stawek dziennych, nawet wówczas, gdy powstała ona z połączenia grzywien, z których żadna nie przekraczała tego wymiaru. Wykonaniu podlega kara łączna, a nie kary jednostkowe, z których ona powstała. A zatem o możliwości zastosowania art. 45 § 1 k.k.w. decyduje wymiar tej kary, która podlega wykonaniu.
- Od wykonywania pracy społecznie użytecznej skazany może się w każdym czasie zwolnić przez złożenie kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny
- Art. 45 § 4 k.k.w. - *Na postanowienie w przedmiocie zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną przysługuje zażalenie.*

Art. 46 k.k.w. – *Wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności*

- Zastępcza kara pozbawienia wolności jest jedną z kilku form wykonania kary grzywny na wypadek nieuiszczenia jej w terminie, obok egzekucji komorniczej, pracy społecznie użytecznej, rozłożenia grzywny na raty i umorzenia grzywny.
- W aktualnym stanie prawnym zarządzenie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności jest więc obligatoryjne, ale dopiero po ustaleniu zaistnienia przesłanek określonych w tym przepisie. Do przesłanek tych należy bezskuteczność egzekucji lub wynikająca z okoliczności sprawy ocena, że byłaby ona bezskuteczna, a ponadto alternatywnie:
  - niewyrażenie przez skazanego zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 45 k.k.w. albo uchylanie się od jej wykonania,
  - ocena, że zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

- Obowiązek zarządzenia wykonania kary zastępczej pozbawienia wolności nie istnieje w okresie obowiązywania postanowienia o rozłożeniu grzywny na raty, przy czym aktualizuje się on nie z chwilą uchybienia przez skazanego terminowi płatności raty, ale dopiero z chwilą wydania postanowienia o odwołaniu rozłożenia grzywny na raty.
- Zarządzając wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, przyjmuje się, że jeden dzień pozbawienia wolności jest równoważny:
  - dwóm stawkom dziennym grzywny (grzywna wymierzona w stawkach);
  - kwocie od 20 do 4.000 złotych (grzywna kwotowa).
  - *20 zł to dwie stawki dzienne o najniższej wysokości, zaś 4000 zł to dwie takie stawki o maksymalnej wysokości.*
- Kara zastępcza nie może przekroczyć 12 miesięcy pozbawienia wolności, jak również górną granicy kary pozbawienia wolności za dane przestępstwo, a jeżeli ustawa nie przewiduje za dane przestępstwo kary pozbawienia wolności, górna granica zastępczej kary pozbawienia wolności nie może przekroczyć 6 miesięcy.

- Wykonywanie zastępczej kary pozbawienia wolności może ustać na skutek:
  - odbycia kary w całości;
  - złożenia kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny (art. 47 § 2 k.k.w.);
  - rozłożenia grzywny na raty (art. 49 § 1 k.k.w.);
  - umorzenia grzywny (art. 51 k.k.w.);
  - wstrzymania wykonania tej kary przez sąd penitencjarny, połączonego z rozłożeniem grzywny na raty (art. 52 k.k.w.);
  - umorzenia (w tym m.in. z powodu przedawnienia lub śmierci skazanego) lub zawieszenia postępowania wykonawczego w całości lub w części dotyczącej kary grzywny bądź kary zastępczej (art. 15 § 1 i 2 k.k.w.);
  - uchylecia lub zmiany postanowienia w przedmiocie wykonania kary zastępczej na podstawie art. 24 k.k.w.

Wykonywanie zastępczej kary pozbawienia wolności może ustać na skutek:

- **Art. 48a.** § 1. k.k.w. Sąd może w każdym czasie wstrzymać wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności zarządzonej w wypadku, o którym mowa w art. 46 § 1 pkt 1, jeżeli skazany oświadczy na piśmie, że podejmie pracę społecznie użyteczną i podda się rygorom z nią związanym. Wstrzymanie następuje do czasu wykonania pracy społecznie użytecznej lub złożenia kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny.
- § 2. Jeżeli skazany uchyla się od wykonania pracy społecznie użytecznej, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.
- § 3. W wypadkach wskazanych w § 1 i 2 sąd określa wymiar pozostałej do wykonania pracy społecznie użytecznej lub zastępczej kary pozbawienia wolności, kierując się zasadami określonymi w art. 45 § 1 i 3 oraz art. 46 § 2-4.
- § 4. W posiedzeniu, o którym mowa w § 2, ma prawo wziąć udział prokurator, sądowy kurator zawodowy, skazany oraz jego obrońca.
- § 5. Na postanowienie w przedmiocie wstrzymania i zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności oraz określenia wymiaru pozostałej do wykonania pracy społecznie użytecznej lub zastępczej kary pozbawienia wolności przysługuje zażalenie.
- § 6. Niedopuszczalne jest ponowne wstrzymanie wykonania tej samej zastępczej kary pozbawienia wolności na podstawie § 1.

- art. 48 k.k.w. – W posiedzeniu w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz jego obrońca, a gdy skazany pozostaje pod dozorem - również sądowy kurator zawodowy, osoba godna zaufania lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 73 § 1 Kodeksu karnego (stowarzyszenie, instytucja lub organizacja społeczna - do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym).

art. 47 k.k.w. – *Zmniejszenie kary zastępczej*

- Artykuł 47 k.k.w. określa, jaki wpływ na status skazanego na karę grzywny mogą wywrzeć różne, przewidziane w tym przepisie zdarzenia faktyczne, występujące po wszczęciu postępowania wykonawczego. Przewiduje on również, odnośnie do tych zdarzeń, tryb postępowania sądu. Zdarzenia, których dotyczy omawiany przepis, to:
  - częściowe uiszczenie grzywny po orzeczeniu przez sąd wykonania kary zastępczej, w tym - również po rozpoczęciu jej odbywania (art. 46 § 1 k.k.w.);
  - częściowe uiszczenie grzywny po wydaniu postanowienia o zamianie grzywny na pracę społecznie użyteczną, w tym - również po rozpoczęciu wykonywania tej pracy (art. 47 § 1 k.k.w.);
  - złożenie całej kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny po orzeczeniu wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, w tym - również w czasie jej odbywania (art. 47 § 2 k.k.w.);
  - złożenie całej kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny po zamianie jej na pracę społecznie użyteczną, w tym - również w czasie wykonywania tej pracy (art. 47 § 2 k.k.w.).

Art. 49 k.k.w. – *Rozłożenie grzywny na raty*

- Rozłożenie grzywny na raty, w wypadku nieuiszczenia jej w terminie, jest sprawdzoną w praktyce, chociaż nie zawsze docenianą, formą wykonania tej kary. Pozwala ona na uzyskanie zasadniczego efektu kary, a więc na jej uiszczenie przez skazanego w sposób dobrowolny i na ominięcie mało efektywnej oraz długotrwałej drogi postępowania egzekucyjnego, a także na uniknięcie zastępczych form wykonania grzywny w postaci pracy społecznie użytecznej i zastępczej kary pozbawienia wolności.
- Wniosek o rozłożenie grzywny na raty może złożyć skazany lub prokurator.
- Podstawową przesłanką rozłożenia grzywny na raty na czas nieprzekraczający roku jest pozytywne ustalenie, że natychmiastowe jej ściągnięcie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie. Należy przy tym przypomnieć, że rozłożenie grzywny na raty jest fakultatywne. Powyższe oznacza, że sąd każdorazowo ma obowiązek ustalenia w oparciu o zebrane dowody, czy przesłanka ta ma miejsce. Ustaleń tych winno się dokonywać w oparciu o stan majątkowy skazanego, o dane dotyczące faktycznych jego zarobków, sytuację rodzinną, stan zdrowia skazanego, wykształcenie i zawód w powiązaniu z możliwościami zarobkowymi itp. Sąd, mimo wystąpienia przesłanki z art. 49 § 1 k.k.w., nie jest zobligowany do jej zastosowania, a winien także kierować się zasadami celowości. Sąd nie powinien rozkładać grzywny na raty gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że skazany może uiścić grzywnę jednorazowo albo gdy zabezpieczenie dokonane na mieniu skazanego pozwala na jej realizację.

- W przypadku rozłożenia grzywny na raty postanowienie o wykonaniu kary zastępczej traci moc, a zwolnienie skazanego z zakładu karnego następuje na podstawie skierowanego do administracji tego zakładu odpisu postanowienia o rozłożeniu grzywny na raty ze wzmianką o wykonalności wraz z nakazem zwolnienia. Trzeba przy tym pamiętać, że postanowienie o rozłożeniu grzywny na raty jest wykonalne z chwilą wydania.
- Dodatkowe wymogi wprowadza art. 49 § 2 k.k.w. w przypadku, gdy okres rozłożenia grzywny na raty ma przekraczać rok (maksymalnie może on wynosić trzy lata, licząc od wydania pierwszego postanowienia w tym przedmiocie). Może to nastąpić tylko "w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie". Ustawa nie precyzuje, co należy rozumieć pod tym pojęciem, wskazuje jednak przykładowo, że można podjąć taką decyzję zwłaszcza wówczas, gdy wysokość grzywny jest znaczna. "Znaczna wysokość" grzywny też jest pojęciem zbyt ogólnym, trudnym do zdefiniowania. Nie jest możliwe, z całą pewnością, operowanie jakimś miernikiem kwotowym na określenie wysokości grzywny.

- "Znaczną wysokość" grzywny należałoby raczej odnosić do niemożliwości spłacenia jej ratami przez skazanego w okresie roku, jeżeli w takim przypadku pociągnęłoby to dla niego lub jego rodziny skutki zbyt dolegliwe. Oceny w tym zakresie dokonuje sąd, przy uwzględnieniu tych wszystkich okoliczności, które zostały wymienione w poprzedniej tezie.
- Postanowienie o rozłożeniu grzywny na raty może być wydawane parokrotnie jednakże okres roku liczy się od wydania pierwszego postanowienia.
- Ponowny wniosek o rozłożenie grzywny na raty podlega opłacie - art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych –
W sprawach karnych uiszcza się opłaty od następujących wniosków i próśb:
  - od ponownego wniosku o rozłożenie grzywny na raty - 2% od kwoty grzywny objętej wnioskiem, nie mniej jednak niż 25 zł.

Art. 50 k.k.w. – *Odwołanie rozłożenia grzywny na raty*

- Odwołanie rozłożenia grzywny na raty jest przewidziane jako:
  - obligatoryjne, gdy ujawnią się nowe lub poprzednio nieznanne okoliczności, istotne dla rozstrzygnięcia (art. 50 § 1 k.k.w.);
  - fakultatywne, gdy skazany uchybił terminowi płatności choćby jednej raty (art. 50 § 2 k.k.w.).
- Odwołanie obligatoryjne - nowe lub uprzednio nieznanne sądowi okoliczności, muszą dotyczyć sytuacji osobistej, rodzinnej lub majątkowej skazanego, która miała bezpośredni wpływ na treść uprzedniego postanowienia wydanego na podstawie art. 49 k.k.w. Okoliczności te muszą być istotne, a więc tej rangi, że gdyby istniały lub były znane sądowi w chwili rozkładania grzywny na raty, spowodowałyby niepodjęcie pozytywnej dla skazanego decyzji w tym przedmiocie.
- Odwołanie fakultatywne - może nastąpić wówczas, gdy skazany uchybił terminowi płatności choćby jednej raty, chyba że wykaże, iż nastąpiło to z przyczyn od niego niezależnych. Pod pojęciem "uchybiecia terminowi płatności" należy rozumieć także jej nie uiszczenie w wymiarze ustalonym w postanowieniu, bowiem skazany w takiej sytuacji nadal pozostaje w zwłóce wobec obowiązku płacenia rat.
- Artykuł 50 § 1 k.k.w. zawiera domniemanie, że uchybienie w płatności raty grzywny nastąpiło z przyczyn zależnych od skazanego. Tak więc ciężar dowodu co do przyczyn uchybienia w płatności rat grzywny spoczywa na skazanym.

- Po odwołaniu rozłożenia grzywny na raty postępowanie wykonawcze mające za przedmiot karę grzywny wraca do tego stadium, w którym znajdowało się w chwili stosowania art. 49 k.k.w.:
- Jeżeli zatem jego stosowanie miało miejsce przed skierowaniem sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego (art. 44 § 2 k.k.w.), następuje wdrożenie tego postępowania.
- Jeżeli natomiast miało ono miejsce po stwierdzeniu, że egzekucja jest bezskuteczna, albo jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, istnieje możliwość orzeczenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, o ile istnieją pozostałe przesłanki wymienione w art. 46 § 1 k.k.w.
- Istnieje również możliwość zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną, jeżeli pozwalają na to przesłanki z art. 45 § 1 k.k.w., jak też możliwość umorzenia grzywny w całości lub części w razie zaistnienia podstaw wymienionych w art. 51 k.k.w.

Art. 51 k.k.w. – *Umorzenie grzywny*

- Art. 51 k.k.w. stwarza możliwość umorzenia grzywny w całości lub części, o ile zaistnieją łącznie następujące przesłanki:
  - skazany nie uiszczył grzywny z przyczyn od niego niezależnych,
  - niemożliwe lub niecelowe okazało się wykonanie kary grzywny w innej drodze,
  - zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający umorzenie grzywny w części, a wyjątkowo - również w całości.
    - Nie można umorzyć grzywny przed upływem terminu przewidzianego na jej dobrowolne uiszczenie (art. 44 § 1 k.k.w.).
    - Art. 51 § 2 k.k.w. – *Na postanowienie w przedmiocie umorzenia grzywny przysługuje zażalenie.*

Art. 52a k.k.w. - *Egzekucji kar o charakterze pieniężnym*

- Artykuł 52a k.k.w. dodany został przez art. 3 ustawy z dnia 24 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw i obowiązuje od dnia 18 grudnia 2008 r. Wiąże się to z dodaniem w kodeksie postępowania karnego rozdziału 66b, zatytułowanego "Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym".
- Artykuł 611ff k.p.k. powiela definicję kary pieniężnej, wynikającą z art. 1 lit. b decyzji ramowej Rady 2005/214/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania kar o charakterze pieniężnym. Pod tym pojęciem należy rozumieć:
  - kwotę pieniężną jako karę za popełnione przestępstwo,
  - zadośćuczynienie na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli nie mógł on w ramach postępowania karnego dochodzić roszczeń o charakterze cywilnym,
  - kwotę pieniężną na rzecz funduszu publicznego lub organizacji pomocy ofiarom przestępstw,
  - koszty procesu.

K o n i e c